

Vlaams
Parlement

vergadering **C185 – LEE27**
zittingsjaar 2012-2013

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Onroerend Erfgoed

van 24 april 2013

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Jean-Jacques De Gucht tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de recente ontwikkelingen betreffende de verkoop van de boot Charlesville - 1421 (2012-2013)	3
Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de evaluatie van het decreet tot bescherming van varend erfgoed - 1225 (2012-2013)	11
Vraag om uitleg van mevrouw Gwenny De Vroe tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de nieuwe voorzitter van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) - 1227 (2012-2013)	14
Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over nieuwe mogelijkheden met betrekking tot archeologische waardering - 1352 (2012-2013)	16

■

Voorzitter: de heer Bart Martens

Vraag om uitleg van de heer Jean-Jacques De Gucht tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de recente ontwikkelingen betreffende de verkoop van de boot Charlesville - 1421 (2012-2013)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Jean-Jacques De Gucht: Minister, er lijkt heuglijk nieuws in de pijn te zitten voor de laatste nog overblijvende Congoboot, de Charlesville. Dat meldt althans de vzw Watererfgoed Vlaanderen. Naar verluidt zouden zich twee kandidaat-overnemers gemeld hebben. Zij zouden de boot voor de symbolische prijs van 1 euro kunnen kopen indien aan een aantal randvoorwaarden, zoals het behoud ervan, zou worden voldaan.

Ik begrijp dat het niet mogelijk is om al te veel in detail te treden zolang de verkoop niet rond is, maar ik wou u graag in het kader van de opvolging van dit dossier enkele vragen stellen.

Minister, kunt u bevestigen dat er inderdaad twee Belgische kandidaat-overnemers zijn voor deze boot?

Bij de verkoop zouden een aantal randvoorwaarden gesteld worden. Vallen de elementen van een ligging in Vlaanderen/België en een herbestemming die toegankelijk is voor het ruime publiek hieronder? Of hebben de kopers eventueel andere plannen met de Congoboot? Is het de bedoeling om de boot opnieuw vaarwaardig te maken?

Wordt er tijdens de onderhandelingen gesproken over een tussenkomst in de huidige en toekomstige kosten door de Vlaamse Regering? Welke engagementen is de Vlaamse Regering eventueel bereid op zich te nemen?

Wanneer verwacht u dat de onderhandelingen met alle betrokken partijen rond zullen zijn?

Wij hopen natuurlijk op positief nieuws van u omdat wij hopen dat de laatste Congoboot in onze contreien voor een groot publiek toegankelijk zou kunnen zijn, of in elk geval bewaard zou kunnen blijven voor de volgende generaties.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Voorzitter, mijnheer De Gucht, de situatie in Rostock wordt van heel nabij opgevolgd door mijn administratie. Zij staat in permanent contact met de verantwoordelijke diensten en de betrokkene in Rostock. Er wordt overleg gepleegd.

De eigenaar van de Charlesville/Georg Büchner, de Förderverein Traditionsschiff Rostock, heeft op 19 februari 2013 het faillissement aangevraagd. Dr. Tobias Schulze werd als curator aangesteld. Op basis van de informatie die werd ingewonnen door het agentschap bij de collega's uit Duitsland, weten we dat het contract tussen de koper en de Förderverein Traditionsschiff Rostock rechtsgeldig is. In het contract zou een opschortende voorwaarde zijn opgenomen die bepaalt dat het schip, vanwege zijn beschermde status, het land niet mag verlaten zonder toestemming van de erfgoeddienst van de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern. Het Landesamt für Kultur und Denkmalpflege van Mecklenburg-Vorpommern is momenteel verantwoordelijk voor de als 'Baudenkmale' beschermde Georg Büchner.

Zolang er geen beslissing is genomen, is het voorbarig om te spreken over een verplaatsing van het schip naar een van onze havens. Er is inderdaad een private partner gekend die onder zekere voorwaarden in het project zou willen investeren. Die partner wil voorlopig anoniem blijven. Het gaat om een investeerder die samen met de vzw Watererfgoed Vlaanderen een nieuwe vzw zou willen oprichten. Daartoe heeft de vzw Watererfgoed Vlaanderen mij op 16 april 2013 een draft van een conceptnota bezorgd. Belangrijk is te weten dat in die conceptnota een groot voorbehoud wordt gemaakt door vrij substantiële financiële voorwaarden aan de Vlaamse overheid te stellen.

Het is vooreerst belangrijk de juiste situatie in verband met de verkoopsvoorwaarden te kennen. De Förderverein, de eigenaar van het schip, heeft het faillissement aangevraagd. Dat is ook uitgesproken. De curator stelde vast er een rechtsgeldige verkoop is, die dateert van eind december 2012. U weet dat het de bedoeling is van de koper om het schip in Litouwen te laten verschroten. De koper houdt vast aan dat contract.

Op mijn vraag heeft mevrouw Sonja Vanblaere, administrateur-generaal van het Vlaams agentschap Onroerend Erfgoed, sedert januari zeer geregeld overleg gepleegd met de bevoegde Duitse administratie in de persoon van de heer Michael Bednorz, directeur van het Landesamt für Kultur und Denkmalpflege van de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern. Tijdens een van de overlegmomenten tussen beiden verduidelijkte de heer Michael Bednorz dat er een opschortende voorwaarde is opgenomen in het koopcontract. De koop zou slechts kunnen doorgaan indien het Landesamt het monument vrijgeeft. Voorts kan de curator volgens de Duitse wetgeving de verkoop in deze fase nog vernietigen of ontbinden, of hoe je het ook juridisch moet noemen. De curator wil het koopcontract vernietigen en het schip voor 1 euro vrijgeven indien aan een aantal voorwaarden is voldaan. Er moet een geloofwaardige, financieel solvabele kandidaat zich aandienen die een project voorlegt voor het behoud van de Charlesville op lange termijn. Alle kandidaten moeten hun project uiterlijk op 29 april 2013 aan curator Schulze bezorgen. Indien er zich een kandidaat aandient, moet hij vanaf 1 mei 2013 de kosten voor de ligplaats, bewaking en verzekering op zich nemen en het commando over het schip overnemen. Dit vormt voor de curator een garantie dat de kandidaat ernstig kan worden genomen.

De realiteitszin en de overeenstemming van het project met de erfgoedwaarden van het schip zullen door de curator in overleg met de heer Michael Bednorz worden geëvalueerd na 29 april 2013. Bij de voorwaarden die de curator formuleert en die we kennen via de heer Bednorz, die ze heeft meegedeeld aan ons agentschap, wordt niet expliciet gevraagd om het schip in Vlaanderen te leggen. Voor de erfgoedzorgers in Rostock is het duidelijk dat er voor het schip in Rostock geen toekomst meer is.

Het is volgens de voorgelegde conceptnota niet de bedoeling om de Charlesville opnieuw vaarwaardig te maken. De conceptnota voorziet in een museumfunctie, een bedrijventrum, ruimtes voor congressen, recepties en events, een restaurant, een bar, een hotel/hostel, ruimtes voor studenten en voor verblijven op lange en korte termijn. Het schip moet een baken worden ter hoogte van het Kattendijkdok in Antwerpen en een symbool – ik citeer: “om België nog beter op de wereldkaart te zetten als maritieme natie.”

Het voorbije weekend bezocht de investeerder samen met de vzw Varend Erfgoed en drie onafhankelijke technische experts de Georg Büchner in Rostock. Ze onderwierpen het schip aan een grondige inspectie. Daarnaast informeerde de investeerder zich ook bij het bedrijf dat het schip in januari ‘zeeklaar’ maakte voor de geplande verschroting. Tot slot vond er ook een gezamenlijk overleg plaats met de verschillende betrokken actoren, waaronder de curator, dokter Bednorz, de stedelijke erfgoeddienst van Rostock en de Förderungsverein Traditionsschiff Rostock. De vergadering ging uiteen zonder akkoord over de overnamevoorwaarden, met de afspraak zich verder te beraden na analyse van de technische rapporten, die tegen eind deze week zouden worden opgemaakt.

Aangezien de investeerder het schip nog niet had gezien bij de opmaak van zijn conceptnota, zijn de plannen nu nog vaag te noemen. Toch worden in de nota al zeer grote financiële voorwaarden gesteld aan de Vlaamse overheid.

Wat de ligplaats betreft, denken de investeerders aan de stad Antwerpen. Er zijn ook contacten geweest met de stad, maar er zijn op dit moment nog geen concrete en effectieve afspraken en zeker geen engagementen.

Zoals al gezegd, stellen de initiatiefnemers heel wat voorwaarden, die Vlaanderen onder andere financieel voor een grote uitdaging zouden stellen. U zult begrijpen dat ik mij

momenteel nergens toe kan engageren omdat we nu nog in een hypothetische situatie zitten en de conceptnota in dit stadium nog te vaag is.

De mogelijke investeerders hebben zopas wel meegedeeld dat ze de conceptnota zullen herwerken naar aanleiding van hun plaatsbezoek en de rapporten van de technische specialisten. In afwachting van een grondige en meer technische analyse heb ik mijn administratie wel de opdracht gegeven een eerste verkennend onderzoek van de Charlesville/Georg Büchner ter plaatse in Rostock te doen.

Dit onderzoek vond plaats op vrijdag 12 en zaterdag 13 april 2013. Op basis van dit bezoek kunnen al enkele tentatieve elementen naar voren worden geschoven. Bij de bescherming van het varend erfgoed worden de vaartuigen steeds afgewogen aan een aantal criteria. Het is duidelijk dat de Charlesville over een hoge historische, wetenschappelijke, industrieel-archeologische en sociaal-culturele waarde beschikt. Het schip is duidelijk een zeldzaam stuk, met een hoge representativiteit voor de koopvaardijvloot uit de jaren 50.

Mijn administratie stelt evenwel vragen bij de criteria gaafheid en fysieke toestand, terwijl een realistisch beheersplan voor de toekomst van het schip een *conditio sine qua non* is. Ik licht de conclusies van deze drie punten van het eerste verkennende onderzoek van de administratie toe.

Ten eerste de gaafheid van het schip. Het huidige schip vertoont een gelaagdheid die is ontstaan door het verschillende gebruik van het schip doorheen zijn levensduur. Voor ons is de fase van de Congovaart vanaf 1951 tot 1967 van belang, waarin het schip als de Charlesville voer. De erfgoedwaarden verbonden aan deze periode werden deels vernield door de Duitse verbouwingen, maar er zijn nog belangrijke stukken met erfgoedwaarde aanwezig.

Voorafgaandelijk kan worden opgemerkt dat de Charlesville zich niet in een museale staat bevindt. Het casco is van een indrukwekkende omvang en duidelijk herkenbaar als een Congoschip van hetzelfde type als de Albertville, Elisabethville, Léopoldville en Thysville. Naast het silhouet zijn meerdere elementen met erfgoedwaarde aanwezig, waaronder de achterste masten.

Er zijn evenwel een aantal storende elementen aan het huidige beeld van het schip. De voorste mast werd vervangen door een atypische kraan in de periode dat het schip in gebruik was als opleidingsschip. De kraan verstoort het beeld van het schip uit 1951 danig. De gieken van twee kleinere masten op het C-dek zijn verdwenen. Tussen de commandobrug en de 'pont des embarcations' werd een gebouw opgetrokken waarin een nieuwe verwarmings-installatie werd geplaatst. Aan bakboordzijde zijn de davits, stalen stangen aan de verschansing waaraan ankers of boten worden opgehangen, en reddingsloepen verwijderd. Voor de verlichting in de leslokalen zijn patrijspoorten op, voor een zeeschip, ongebruikelijke plaatsen toegevoegd.

Vanwege een wijziging van de interne lay-out van dek B werden vooraan enkele originele ramen vanuit erfgoedstandpunt onoordeelkundig vervangen door hedendaagse pvc-exemplaren. Daarbij wijzigde ook het aantal ramen en de vorm ervan. Het terras achter het café op B-dek werd omgevormd tot een veranda zonder erfgoedwaarde.

De houten dekken werden over de jaren vervangen door asfalt en beton. Enkel de overdekte promenades op B-dek en C-dek hebben nog een houten dek. Dat houten dek verkeert deels in slechte staat. De interne lay-out van het schip is door de jaren sterk gewijzigd. De meeste hutten zijn omgebouwd en samengevoegd om te voldoen aan latere comforteisen. De radiokamer is weg, de installaties van keuken en bakkerij zijn verdwenen, het zwembad op het A-dek is uitgebroken, verschillende doorgangen werden gecreëerd, trappen geïnstalleerd in ruimen en meerdere ruimtes werden uitgebroken om leslokalen te creëren. Ook de meeste laadruimen werden omgebouwd tot leslokalen. Op het D-dek zijn de hutten van de tweede klasse omgebouwd tot leslokalen. Op het B-dek werden salon en rookruimte omgebouwd tot

een bureauruimte. Er werd een doorgang gemaakt vanuit de tunnel voor de schroefas tot in de dieseltank nummer 5 aan stuurboordzijde van het schip. De ruimte wordt als stort gebruikt.

Het interieur is grotendeels verdwenen, waaronder de meeste hutten, het salon op B-dek, de rookruimte, de ruimte voor kinderopvang, bakkerij, keukens en wasruimtes. Bepaalde delen van het schip bevinden zich evenwel nog in een min of meer originele staat, inclusief het interieur: de brug, de kaartenkamer, de trappenhallen en een aantal passagiershutten, voornamelijk op het C-dek, de hut van de kapitein en een hut van de bemanning, het café met het schilderij van de Congolese krijgers en het restaurant. De meeste ramen en systemen om ze te openen zijn aanwezig en hebben een erfgoedwaarde. Op het schip zijn op meerdere plaatsen kleine erfgoedelementen te vinden zoals de alarmbellen, lampen en de uitlaten van het verwarmingssysteem op warme lucht.

De nutsleidingen, zoals de verwarming, water, elektriciteit en afvoer, zijn een mengeling van oude en nieuwe elementen, deels operationeel, deels buiten werking. Van de technische installaties werden onder andere de ankerlieren, lieren voor het laden en lossen van het ruim, enkele masten en laadbomen, de stuurinrichting, de schroefas en de machinekamer bewaard. De motor heeft al vele jaren niet meer gedraaid en de schroef werd verwijderd. De machinekamer vormt een zeer mooi geheel dat op wonderbaarlijke wijze is ontsnapt aan de verbouwwoede op de rest van het schip. De achtcilinderdieselmotor gebouwd door Cockerill naar een patent van Burmeister & Wain, strekt zich uit over de vier verdiepingen van de machinekamer. De machinekamer is een indrukwekkende wirwar van leidingen, pompen, compressoren, elektriciteitskasten, generatoren, perslucht tanks, oliesmeringstanks, uitlaten en werkplaatsen. Ook de grote stoomketel voor de verwarmingsinstallatie van het schip bevindt zich in de machinekamer.

Samenvattend is de erfgoedwaarde van het schip ten gevolge van uitgesteld onderhoud en de daaraan gekoppelde fysieke achteruitgang, de talrijke aanpassingen en verwijdering van de oorspronkelijke interieurelementen en de gewijzigde lay-out van het schip, te herleiden tot volgende elementen. Ten eerste is er het casco van het schip, hoewel diverse toevoegingen, verbouwingen, inbreng van nieuwe ramen, enzovoort de kwaliteit van de originele scheepsarchitectuur negatief hebben beïnvloed. Andere beeldbepalende elementen, zoals de mast vooraan, werden verwijderd. De toevoeging van de atypische kraan verstoort het beeld van het schip. Ten tweede zijn er de machinekamer, aandrijfinstallatie en werkplaatsen. Deze zijn nog volledig. Er werd weinig of niets gewijzigd omdat deze centrale ruimte niet in de weg zat voor de diverse herbestemmingscampagnes en omdat de motor sinds lang niet meer gebruikt werd. Ten derde is de sporadische aanwezigheid van de oorspronkelijke accommodatie met de originele interieurafwerking aanwezig, met name in de brug, de kaartenkamer, de trappenhallen en een aantal passagiershutten voornamelijk op het C-dek, de hut van de kapitein en een hut van de bemanning op het B-dek, het café en het restaurant.

Een tweede element is de fysieke toestand. Tijdens het korte bezoek konden ernstige waterinfiltraties worden vastgesteld via de verschillende dekken en de opbouw van het schip. Met uitzondering van de machinekamer is er sprake van een algemene verwaarlozing en ophoping van afval. Er zijn grote en voor het verdere beheer belangrijke onbekenden. De staat van het onderwaterschip, en in bijzonderheid de bijhorende plaatdiktes, is ongekend. Het Duitse Schwimmfähigkeit-attest vervalt in augustus 2013. Het is onduidelijk of en hoe dit kan worden verlengd. Eerder vermelde doorbrekingen kunnen mogelijk de stijfheid van het schip aangetast hebben. Er is nog geen compleet zicht op de corrosie van staalstructuren en mogelijke vermindering van de materiaalsecties ten gevolge de waterinfiltraties. Op de hoogste niveaus, met name de commandobrug en het onderliggende gedeelte van dek A werd wel ernstige schade door roest vastgesteld, inclusief een volledig doorgeroeste vloerplaat. De rest van de dekken A, B en C vertoonde bij oppervlakkige inspectie sporen van roestvorming. De ernst hiervan kon niet worden vastgesteld. In de romp zijn op diverse plaatsen bijkomende, niet originele, patrijspoorten aangebracht; sommige laag boven de waterlijn. Die

zijn in januari 2013 deels opnieuw gedicht met het oog op de verplaatsing naar Litouwen. Het staande want is op meerdere plaatsen in slechte staat.

Het derde element is het beheer. Een belangrijke afweging vooraleer tot een eventuele bescherming over te gaan, is of er een realistisch beheer van het varend erfgoed in het vooruitzicht wordt gesteld. Er moet een leefbaar project voor het schip worden uitgewerkt, dat het voortbestaan van het schip op lange termijn garandeert. Een goede bestemming is nu eenmaal de beste garantie voor het vrijwaren van de erfgoedwaarden. Het beheer houdt ook in dat er een geschikte en zichtbare ligplaats voor de Charlesville wordt gevonden.

De moeilijkheden die in Rostock werden ondervonden om het schip een commercieel haalbare herbesteding te geven sinds de functie als opleidingsschip van de koopvaardij werd opgegeven, illustreert de moeilijkheden die kunnen ontstaan met betrekking tot het beheer van een schip van dergelijke schaal. De overheden en erfgoedzorgers in Rostock en Schwerin zien geen realistische herbesteding meer mogelijk voor het schip in Rostock.

De toekomstige bestemming van het schip is momenteel onbekend voor het agentschap Onroerend Erfgoed. Er kan op dit ogenblik dan ook geen uitspraak worden gedaan over de impact van de nieuwe bestemming op de erfgoedwaarde van de Charlesville. De herbesteding van de Charlesville moet, in geval van een bescherming, rekening houden met de aanwezige en hoger opgesomde erfgoedelementen van het schip. De herbesteding mag geen van de interne ruimtes en interieurelementen met erfgoedwaarde verstoren. Bij bescherming zal rekening moeten worden gehouden met de hoger vermelde correctie van de storende elementen van het casco, die de nog resterende erfgoedwaarde hypothekeert. Het weer vervolledigen van de interieurkenmerken is dan weer geen optie vanwege de verregaande ontmanteling. Het behoud en de restauratie van het nog aanwezige erfgoed is het doel. Een grondige statische consolidatie en conservering van de machinekamer en aandrijving is hierbij noodzakelijk.

Een verder doorgedreven fysisch en technisch onderzoek is een absolute noodzaak om de kosten voor de restauratie van de nog aanwezige erfgoedwaarden te kunnen begroten. Voorts vormt de staat van het onderwaterschip en de eventuele noodzaak om over te gaan tot een grondige herstelling in een droogdok een bepalende factor in de projectkost indien het schip in het water blijft liggen. De technische, juridische en verzekeringsvereisten om toelating te krijgen voor een verplaatsing over zee zijn evenmin gekend.

Het asbestprobleem moet in kaart worden gebracht en vervolgens worden aangepakt. Tijdens het bezoek werd alvast de aanwezigheid van asbest vastgesteld op twee locaties. In de machinekamer werd asbest gebruikt voor de isolatie van de leidingen, terwijl de koelruimtes op het E-dek met asbest werden geïsoleerd. Indien het geen bedreiging vormt voor de gezondheid kan ervoor worden gekozen om het asbest ter plaatse te laten. Dit moet worden onderzocht. Bij een bescherming als varend erfgoed kunnen enkel beheerspremies worden toegekend voor de nog resterende erfgoedwaarden.

De curator heeft 29 april 2013 als uiterste datum naar voren geschoven waarop potentiële kandidaten hun project bij hem kunnen indienen. Kort nadien zullen de Duitse curator en het Landesamt für Kultur und Denkmalpflege van de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern een beslissing nemen. Zoals gezegd heeft de investeerder pas het voorbije weekend het schip in Rostock bezocht en zal hij deze week zijn beslissing moeten meedelen. Afhankelijk van die beslissing kunnen eventuele verdere onderhandelingen worden opgestart of afgesloten.

Dit is een antwoord op uw vragen. Ik wil hier nog aan toevoegen dat het duidelijk moet zijn dat zowel de Vlaamse als de Duitse autoriteiten sedert begin dit jaar alle mogelijke inspanningen doen om, onder meer via veelvuldig overleg, tot een oplossing te komen voor dit dossier. Ik heb in januari een brief gestuurd naar mijn ambtsgenoot, minister Mathias Brodtkorb, en ik heb een aanbevelingsbrief voor de Charlesville aan Europa Nostra geschreven om het schip op te nemen in hun erfgoedproject 'The 7 most endangered'. Er zijn

overlegmomenten geweest tussen mijn kabinet en de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, de vzw Watererfgoed Vlaanderen en de potentiële investeerders. Er was het herhaaldelijke ambtelijke overleg tussen mijn administrateur-generaal, Sonja Vanblaere, en haar ambtgenoot doctor Bednorz. En er was het plaatsbezoek aan het schip in Rostock door twee erfgoedconsulenten.

De mogelijke investeerders hebben mij een eerste conceptnota bezorgd met het uitdrukkelijke verzoek om die confidentieel te behandelen omdat ze bedrijfsinformatie bevat. De conceptnota is een eerste aanzet en bevat heel veel onbekenden en onduidelijkheden. Ik sluit mij aan bij de vraag van de investeerders om vanwege de Duitse autoriteiten meer tijd te krijgen om de haalbaarheid van het project ten gronde te onderzoeken.

Zopas werd me meegedeeld dat tegen het begin van volgende week een meer uitgewerkte versie van deze conceptnota zal worden voorgelegd, onder meer op basis van de bevindingen ter plaatse en de rapporten van de technische experts die vorig weekend ter plaatse zijn geweest. Het spreekt voor zich dat ik dit meer uitgewerkte voorstel, of andere voorstellen, voor het behoud van de Charlesville op zijn merites zal onderzoeken. Het moge echter evenzeer duidelijk zijn dat een en ander nog niet zo evident is inzake bescherming en dat de eventuele financiële consequenties enorm zullen zijn en de budgetten van de premies voor onroerend erfgoed zeker substantieel zullen hypothekeren.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

De heer Jean-Jacques De Gucht: Minister, u geeft een volledig nieuwe betekenis aan ‘uitvoerig antwoorden’. Alvast hartelijk bedankt voor dit uitvoerige antwoord.

Ik heb nog een kleine extra vraag. Hoe groot acht u als bevoegd minister de kans dat wij, eventueel samen met privépersonen, binnen afzienbare tijd in België eigenaar zijn van de Charlesville?

De voorzitter: De heer Sauwens heeft het woord.

De heer Johan Sauwens: Voorzitter, minister, twee maanden geleden heb ik namens onze fractie aangedrongen op een iets meer actieve houding van de bevoegde minister ter zake. Ik had daarbij alle begrip voor het feit dat het schip niet in Vlaanderen was en niet op de lijst stond.

Het is een opportuniteit. Ik ben in die zin wel blij met uw antwoord. U hebt u heel gedegen geïnformeerd over de staat van het goed. U hebt ook heel belangrijke uitspraken gedaan vandaag. Zo zei u dat het schip ongetwijfeld een grote wetenschappelijke waarde en erfgoedwaarde in zich draagt, dat het potentieel heeft.

We zouden dit natuurlijk kunnen vergelijken met een aantal grote sites die in de sfeer van de industriële archeologie ooit beschermd en gerestaureerd zijn, maar we mogen niet dezelfde maatstaven gebruiken die we voor de bescherming van andere beschermde monumenten, woningen en panden gebruiken.

Er is de graad van afwerking en van restauratie. Ik herinner me het dossier van de Lamot-site in Mechelen. Vanuit Erfgoed heeft men toen een heel grote openheid gecreëerd om het beschermde pand te renoveren en een nieuwe functie te geven die toch respect inhield voor een aantal essentiële elementen in het gebouw. Indien men dit schip moet reconstrueren in de staat zoals het vlak na de Tweede Wereldoorlog werd gebouwd, dan is het onbetaalbaar. We moeten daar niet flauw over doen, het is zo.

Juist wegens het volume, wegens de geschiedenis van de tienduizenden Vlamingen, Belgen en anderen die een stuk van hun leven hebben opgebouwd via de verbinding met het toenmalige Belgisch-Congo, kunnen we iets doen met de zaken die wel nog overgebleven zijn zoals een aantal elementen van de oude lambrisering. Het kan een kans bieden op het vlak van belevingswaarde. Een dergelijke restauratie zal een meerjarenprogramma zijn. Het schip zal niet klaar zijn in één jaar. Ik ben het met u eens dat er een aantal essentiële

elementen zijn. De overheid kan dit niet alleen doen, want we zitten met nog een aantal probleemmonumenten die maar niet vermarkt geraken en waarvan de herbesteding en de restauratie op zich laten wachten. De lijst is lang. Het schip biedt een kans.

Essentieel voor mij is ook de uiteindelijke ligplaats. Het zal geen varend erfgoed worden. Het zal voldoende stevig moeten zijn om terug naar Vlaanderen te worden getransporteerd, dat is essentieel, maar we moeten er ook een ligplaats voor hebben. Het schip moet niet opnieuw vaarwaardig worden gemaakt, want dat zou totaal andere uitgavenkosten betekenen. Ik pleit er toch voor dat u bij wijze van bewarende maatregel het niet alleen aan de privé-investeerders, die toevallig geïnteresseerd zijn op vraag van de betrokken vzw, overlaat om te beslissen om dit stuk erfgoed in Litouwen op de afbraakwerf te laten verpulveren. Het biedt een opportuniteit om een stuk erfgoed een nieuwe bestemming te geven. Het zou een meerwaarde betekenen voor de betrokken site. Mij lijkt Antwerpen daar het meest geschikt voor wegens de geschiedenis, maar misschien zijn er nog andere mogelijkheden.

Ik vraag u om alleszins te proberen om uw engagement de volgende dagen en weken, met de voorzichtigheid die u eigen is, hard te maken. U krijgt in elk geval de steun van onze fractie.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Voorzitter, de minister heeft inderdaad een heel gedetailleerde stand van zaken gegeven van het schip. Ik had me er ook over geïnformeerd. Het minste dat we kunnen zeggen, is dat het nog heel wat erfgoedwaarde bezit door, zoals de heer Sauwens terecht opmerkte, het volume en het uiterlijk van het schip.

Minister, ik ben dan ook een beetje verbaasd dat u eraan twijfelt of het nog in aanmerking komt voor een bescherming. Wat wel juist is, volgens mij, is dat het niet gemakkelijk is om dat schip te beschermen als varend erfgoed. Het is immers niet evident dat het schip opnieuw vaarwaardig zal worden. In dat geval moet het beschermd worden als monument en niet als varend erfgoed.

Minister, tijdens uw antwoord ben ik even gaan zoeken – dat is het voordeel van internet – naar de François Musin, die u hebt beschermd, voorlopig in 2010 en definitief in 2011. Dat schip was bijna total loss, maar wordt wel beschermd, terwijl u twijfelt of de Charlesville nog wel in aanmerking komt als erfgoed. U moet zich ervoor hoeden om met twee maten en twee gewichten te meten. De erfgoedwaarde van de Charlesville is ongeveer het honderdvoudige van de François Musin, zij het dat ze beide voor restauratie in aanmerking moeten kunnen komen. Ik ben er echter van overtuigd dat de ingrepen op de Charlesville van een andere aard zijn dan de ingrepen die de François Musin vereist. Die laatste moet immers compleet worden heropgebouwd. Ik vind het dan ook een beetje jammer dat er wordt getwijfeld aan de waarde van de Charlesville voor ons erfgoedbeleid. Ik hoop dat u vooralsnog tot een bescherming kunt overgaan.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Dit is een bijzonder moeilijk dossier. Het heeft heel lang geduurd voor de curator heeft beslist afstand te doen van het schip. Hij had immers een rechtsgeldige verkoop. Er is gewezen op de erfgoedwaarde. De curator heeft uiteindelijk beslist dat hij onder voorwaarden bereid was om afstand te doen van de rechtsgeldige verkoop die gesloten was en die hem honderdduizenden euro actief zou opleveren en het schip voor één symbolische euro te verkopen. Hij heeft daar wel voorwaarden bij geformuleerd. Zo moet er een project zijn dat voorziet in het behoud en de uitbating van dat schip. Dat is pas gebeurd op 5 april. Er zijn meerdere investeerders gevonden die bereid zijn om dat te onderzoeken. Zij hebben een eerste conceptnota gemaakt. Het dossier is echter nog lang niet rond. Daar komen ook allerlei onbekende factoren bij kijken. Het is totaal onmogelijk om daar nu al een uitspraak over te doen. Ze zijn met technici ter plaatse geweest en zullen begin volgende week een nieuwe nota voorleggen. Eigenlijk zeggen zij aan de curator dat het niet ernstig is

om op zo'n korte tijd een totaal uitgewerkt plan te vragen. Wij steunen hen daarin en wij vragen dan ook uitstel.

Mijnheer De Gucht, u vraagt hoe groot ik die kans acht. Ik kan daar voorlopig niet op antwoorden, temeer omdat de curator bepaalde voorwaarden stelt. Zo niet, gaat hij door met de verkoop, die rechtsgeldig is en die hem toelaat zijn faillissement af te wikkelen en een enorm groot bedrag te incasseren.

Daar komen veel onbekenden bij kijken. Ik heb de staat gegeven op basis van een eerste onderzoek door onze erfgoedconsulenten. Dat is echter nog geen diepgaand onderzoek. Ik heb het gehad over stevigheid, torsie enzovoort. Vraag is ook of dat schip nog kan worden versleept naar een droogdok. Dat is een optie die wij bestuderen, mijnheer Van Mechelen. Dan komen we echter wel in een andere situatie. Dan krijgen we een bescherming als monument en niet als varend erfgoed. Dan is niet langer het decreet op het varend erfgoed van toepassing.

Het subsidieerbare gedeelte heeft betrekking op de aanwezige erfgoedwaarden. Mijnheer Sauwens, u hebt gelijk wanneer u zegt dat het niet de bedoeling is om een reconstructie te financieren. Mijnheer Van Mechelen, er is geen twijfel over de bescherming. Alleen is er een eerste voorlopig onderzoek geweest. Ik heb al gezegd welke waarden de administratie daarin heeft ontdekt. Op het moment dat de vraag om tot bescherming over te gaan wordt gesteld, wordt er een heel grondig dossier uitgewerkt.

De privé-investeerders zien het zitten om een project uit te werken. Een aantal technische zaken moeten echter beantwoord worden. Een van die vragen is of dat schip kan worden versleept en technisch kan worden uitgebouwd tot datgene wat zij voor ogen hebben. Ze houden daarbij een aantal mogelijke bestemmingen voor ogen. Als zij dat zien zitten, moeten zij een dossier indienen bij ons en kunnen we verder gaan. Ik hoop dat zij van de curator gedaan krijgen dat hij hen wat meer tijd geeft, al was het een maand. Zij vragen tijd tot september om dat dossier grondig te kunnen bekijken.

De curator heeft op 5 april zijn voorwaarden bekendgemaakt. Op 29 april wil hij een voorstel hebben en vanaf 1 mei moet de eigenaar zich engageren voor alles. Dat is heel kort. Ik begrijp dat het niet mogelijk is om zomaar een project uit de mouw te schudden. Onroerend Erfgoed zal dat schip niet zelf kopen en beginnen uit te baten. Het is een gigantische operatie om een schip van die omvang in uitbating te houden, zij het als hotel, congresruimte, evenementenruimte enzovoort. Dat is niet de taak van Onroerend Erfgoed.

We moeten naar een privé-uitbating kunnen gaan, die natuurlijk in nauw contact met ons staat en die aftoetst wat mogelijk is. Dat dossier moet nu zijn verdere verloop kennen. Zijn de mogelijke overnemers blijvend geconfronteerd met die vervaldatum, dan zullen zij nu al een beslissing nemen op basis van het onderzoek van hun technici, die ter plaatse zijn geweest, maar van wie ze het rapport nog niet binnen hebben. Dan gaan zij op basis van de draft van hun concept, dat een algemene visie inhoudt, beslissen of ze tot een effectief plan komen, dat daarom nog geen ondernemingsplan is, maar toch een effectief plan dat toelaat om uit te baten.

Ik herhaal dat in Rostock de plannen voor herbestemming niet van de grond zijn gekomen. Die plannen zijn niet gelukt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de evaluatie van het decreet tot bescherming van varend erfgoed - 1225 (2012-2013)

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Minister, de Vlaamse overheid heeft de afgelopen jaren werk gemaakt van een beleid rond varend erfgoed. De bescherming van de houten garnaalvisser Crangon in Oostende was de eerste in een rij beschermingen van schepen die getuigen van het maritieme verleden van onze regio. Zoals we konden vaststellen in het dossier rond de Charlesville, is het Varenderfgoeddecreet echter niet altijd voldoende om een draagvlak te creëren voor dat varend erfgoed.

In de beleidsbrief 2012-2013 geeft u aan dat een herziening van het decreet in voorbereiding is. Nog volgens de beleidsbrief gebeurt dat in nauw overleg met alle actoren. U verwijst daarbij naar het feit dat de herziening werd voorgelegd aan niemand minder dan professor Eric Van Hooydonck, de voorzitter van vzw Watererfgoed Vlaanderen, en dat hij zich daar positief over uitsprak.

Die passage in de beleidsbrief komt ondertussen minder geruststellend over, sinds we in het dossier rond de Charlesville professor Van Hooydonck in een livegesprek op de radio koudweg hoorden stellen dat het desbetreffende decreet op het varend erfgoed niet meer was dan een lege doos waarachter beleidsverantwoordelijken zich verschuilen.

Minister, op welk vlak bevinden zich de tekortkomingen die werden vastgesteld op basis van een evaluatie van het decreet? Welke elementen zullen ter gelegenheid van de herziening worden aangepast? Hoe gaan we om met de doorlooptijden tussen het opmaken van een inventaris en de bescherming ervan? Voor welke schepen zijn ondertussen beheersprogramma's goedgekeurd en hoe zit het met de middelen in dat verband?

Op welke manier zal uitvoering gegeven worden aan eerdere vaststellingen dat een beleid met betrekking tot het varend erfgoed alleen maar volledig kan worden gerealiseerd wanneer er een wisselwerking is met het cultureel-erfgoedbeleid, bijvoorbeeld door beschermd varend erfgoed ook stelselmatig op de topstukkenlijst te plaatsen? Hebt u daarover al contact gehad met uw collega en haar administratie? Zult u er bij uw collega op aandringen dat ook het varend erfgoed deel uitmaakt van het cultureel erfgoed en op die manier ook in aanmerking komt voor aankoop, bijvoorbeeld in het kader van de aankoop van de zogenaamde sleutelwerken? Dat zou in dit dossier immers een mogelijke oplossing of doorbraak kunnen betekenen. Misschien mogen we dit soort zaken binnenkort van de Erfgoedkluis verwachten, maar daar zullen we het later over hebben.

Wil de Vlaamse Regering inzetten op het bouwen van replica's, of is het veeleer de bedoeling om te investeren in het behoud van originelen? Dat laatste kan weliswaar niet altijd volwaardig, maar ik meen dat de originelen toch een toeristisch potentieel hebben, wat u ook zeer na aan het hart ligt. Op die manier kan dit een meerwaarde betekenen voor het toerisme en de economie.

De voorzitter: De heer Sauwens heeft het woord.

De heer Johan Sauwens: Minister, ik wil me graag aansluiten bij de vragen van de heer Van Mechelen. Ik heb trouwens gezien dat u op 14 maart, de dag waarop de vraag om uitleg van de heer Van Mechelen binnenkwam, toevallig net een discussienota hebt gelanceerd op de website, om het publiek te bevragen. Dat betekent dat u werk wilt maken van het engagement uit het regeerakkoord. U gebruikt daarvoor de bredere bevraging.

Het decreet is al meer dan tien jaar oud. Het is goed dat er een evaluatie is. We mogen ook zeggen dat de resultaten beter hadden kunnen zijn. We moeten zien in hoeverre dat

instrumentarium kan worden verfijnd. Een van de punten waar vanuit de sector nogal sterk op wordt aangedrongen, is dat men ook naar een soort kleine bescherming zou gaan. Men pleit voor een inventaris – u verwees daar ook naar in uw discussienota – van wat eventueel nog beschermenswaard is. Dat is natuurlijk het begin van alle wijsheid, dat is essentieel. Uw diensten zijn daarmee bezig, zegt u.

Het lijkt mij ook wel belangrijk te weten of we de hele procedure juridisch nog wat kunnen versoepelen. De opstart van het vorige decreet heeft ook heel wat vertraging opgelopen door de discussie rond roerend en onroerend. Zijn er daar nog nieuwe inzichten over? Moeten er op dat vlak nog verfijningen gebeuren?

Minister, u beschikt in de erfgoedsector over een enorm netwerk aan vrijwilligers, die overal actief zijn. Ook hier is er een vzw die het geheel overkoepelt en die zo mee de zorg opneemt voor dit stuk erfgoed. Hoe kunnen we dat soort werking, op een iets meer structurele manier dan vandaag, niet laten afhangen van de toevalligheid van wie de trekker is? Hoe kunnen we er, al dan niet via Herita, voor zorgen dat er iets meer structurele samenwerking kan worden opgezet in bepaalde sectoren?

Ik denk dat dat nodig is. Dit kan de overheid niet alleen, we hebben hulp nodig van mensen die zich daar met veel liefde en engagement – en geld zelfs – voor inzetten. We moeten nagaan hoe we dat engagement decretaal kunnen inbedden. We steunen de oefening en de vraag om uitleg van de heer Van Mechelen om op korte termijn samen naar een nieuw decreet te gaan. Dat kan een volledig nieuw decreet zijn, zoals de vzw bepleit, of een aanpassing van het bestaande. Het moet nuttig en efficiënt zijn.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mijnheer Sauwens, u bent zeer alert. De vraag om uitleg van de heer Van Mechelen werd inderdaad ingediend op 14 maart. Diezelfde dag werd een discussienota online geplaatst. We hebben alle belanghebbenden en geïnteresseerden, de betrokken koepelverenigingen en andere relevante organisaties laten weten dat ze konden reageren op dit discussiedocument.

Het decreet van 29 maart 2002 is elf jaar oud. Het kwam tot stand in samenspraak met deskundigen en vertegenwoordigers van verenigingen. Het heeft een evolutie teweeggebracht in de samenleving. Deze evolutie wordt positief ervaren door alle betrokken partijen: de eigenaars, de gebruikers, het middenveld, maar ook de liefhebbers van dit erfgoed. Mijnheer Sauwens, u verwijst naar het middenveld. In de samenwerkingsovereenkomst met Herita werd opgenomen dat de vzw zich bekommert om het varend erfgoed. We hebben daarop ingespeeld. Toch is dit decreet vandaag aan actualisering toe.

Na evaluatie ben ik, in samenspraak met mijn administratie en ondersteund door de vierde afdeling van de KCML, tot de vaststelling gekomen dat een volledige, fundamentele wijziging van het bestaande decreet zich niet opdringt, maar er werden wel enkele gebreken vastgesteld, en die kunt u lezen in de goed gestructureerde discussienota.

Ik zal even ingaan op de grootste tekortkomingen. Het is zeer moeilijk om te garanderen dat een beschermd vaartuig binnen Vlaanderen blijft en niet verdwijnt. Mijnheer Van Mechelen, u legt terecht de link met het Topstukkendecreet. Een tweede tekortkoming is het gebrek aan een handhavingsluit.

Er worden in de discussienota voorstellen tot aanpassing gedaan. Sommige gaan over het wegwerken van anomalieën en hebben slechts een beperkte impact. Ik ga daar niet verder op in.

Er worden echter ook essentiële veranderingen voorgesteld. Een belangrijke wijziging is het decretaal verankeren van de inventaris van het varend erfgoed, met hieraan gekoppeld de mogelijkheid tot het vaststellen van deze inventaris. Vandaag mist de inventaris evenwel een rechtsgrond. Daarnaast wil ik de wachtperiode tussen de voorlopige en definitieve

bescherming inkorten. Ik wil ervoor ijveren dat er betere garanties zijn dat een vaartuig, eenmaal beschermd, ook effectief in Vlaanderen blijft. Ook voor een vlotter beheer van het beschermd erfgoed worden voorstellen geformuleerd. Zo wil ik komen tot een snelle en eenvoudige procedure voor de betoelaging van kleinere en jaarlijks terugkerende onderhoudswerken. Dan moet niet, zoals vandaag, voor elk beschermd varend erfgoed eerst een beheersprogramma worden opgesteld om de weg vrij te maken voor het aanvragen van beheerspremies voor elke kleine ingreep. De procedure voor het opstellen en goedkeuren van een beheersprogramma neemt veel tijd in beslag. Bij het uitwerken van het uitvoeringsbesluit bij het decreet wil ik ook deze procedure herbekijken en vereenvoudigen. Tot slot moet er een gepast handhavingsluik aan het decreet komen.

Zoals gezegd, worden vandaag alle betrokkenen geconsulteerd door middel van de discussienota. Het spreekt voor zich dat op basis van de reacties nog bijkomende wijzigingen in overweging kunnen worden genomen. De discussienota is niet te nemen of te laten.

Er is vandaag geen automatische koppeling tussen opname in de inventaris en het opstarten van een beschermingsprocedure. Dat heeft onder meer te maken met het feit dat de inventaris van het varend erfgoed nog geen rechtsgrond heeft. Het is de bedoeling om in de toekomst, zodra de inventaris volledig is, de koppeling tussen inventarisatie en bescherming rechtstreeks te maken.

Ik wil erop wijzen dat de eigenaar of gebruiker van het beschermd varend erfgoed vandaag niet verplicht is om een beheersprogramma op te maken. De discussienota voorziet al in een kortere doorlooptijd tussen voorlopige en definitieve bescherming, net zoals in het Onroerenderfgoeddecreet van twaalf naar negen maanden. Er zijn nog enkele andere elementen in de nota opgenomen.

Voorzitter, ik stel voor dat het overzicht van de goedgekeurde beheersprogramma's wordt gekopieerd en rondgedeeld, zodat ik niet alles moet voorlezen. Mijnheer Van Mechelen, u hebt een aantal voorlopige en definitieve beschermingen gerealiseerd. Dat is sterk toegenomen vanaf 2009. Het overzicht omvat ook de bedragen en de fasering van de premies. Verder kunt u daar lezen welke beschermde vaartuigen een beheersprogramma hebben of krijgen op initiatief van de eigenaar en/of van de beheerder.

Naargelang de aard, fysieke toestand en inzichten voor het beheer heeft de eigenaar meestal behoorlijk wat werk om de nodige visie te ontwikkelen. Dikwijls zijn er ook technische vraagstukken op te lossen en moet men opzoekingswerk verrichten om een realistische inschatting van de kosten te kunnen maken. Door het doorgaans unieke karakter van dergelijke projecten is het ook niet evident om voldoende informatie of een professionele en betaalbare begeleiding te krijgen. Dit in tegenstelling tot projecten met betrekking tot het beschermd bouwkundig erfgoed, waarbij een beroep kan worden gedaan op een reeks gespecialiseerde architecten.

Zoals gezegd zal ik er bij de herziening van het uitvoeringsbesluit op toezien dat de opmaak van het beheersprogramma een minder zware procedure wordt.

Mijnheer Van Mechelen, ik ben het met u eens dat er altijd een wisselwerking is tussen het onroerend erfgoed en het cultureel erfgoed. We moeten er dus altijd over waken dat de beleidsmakers en bevoegde administraties niet naast elkaar gaan werken, maar dat ze aanvullend en versterkend werken. Er is al meermaals overleg geweest tussen de beide administraties voor Onroerend Erfgoed en voor Cultureel Erfgoed om deze wisselwerking te bespreken.

In het kader van het opstellen van de discussienota hebben daarenboven eind 2012 twee vergaderingen plaatsgevonden tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en het agentschap Kunsten en Erfgoed. In tegenstelling tot wat u suggereert, komt de administratie tot de conclusie dat een dubbele bescherming van vaartuigen – dus als varend erfgoed én als topstuk – niet wenselijk is. De finaliteit van beide decreten is immers verschillend.

Op basis van uw vraag heb ik geen zicht op wat u bedoelt met het bouwen van een replica. Het is in elk geval niet de bedoeling dat Onroerend Erfgoed dat doet. Ik treed u daarin bij. Originale vaartuigen die behouden worden, kunnen worden ingezet voor andere, bijvoorbeeld toeristische, doeleinden. Ze hebben een enorme economische en maatschappelijke return. Maar het varenderfgoedbeleid zet in op het behoud van originelen, niet op replica's.

Uw achtste vraag hebben we daarnet behandeld in het antwoord op de vragen van de heer De Gucht.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Minister, dank u voor uw antwoord. We zijn het allen eens over het feit dat dit decreet aan herziening toe is. De hoofdopdracht bij die herziening is: het decreet werkbaarder maken. We moeten zorgen voor een pragmatisch antwoord op de vraag hoe we met het varend erfgoed omgaan. Uit het debat van daarnet blijkt dat je naast het varend erfgoed ook een categorie 'niet meer varend erfgoed' moet invoeren om een aantal problemen te kunnen oplossen. Als je het in een droogdok plaats, ben je met een monument bezig, maar laat je het in het water liggen, dan is het 'niet meer varend erfgoed'. We moeten dit zeer pragmatisch bekijken. Met de kleine en snelle interventies door middel van onderhoudspremies kunnen we al een hele weg afleggen.

Minister, ik ben het, in tegenstelling tot uw administratie, niet met u eens als u zegt dat die twee decreten een totaal verschillende finaliteit hebben. Hoe je het ook bekijkt, we moeten de meerwaarde van het ene decreet inzetten om het andere decreet meer kracht te geven. Indien wij de Charlesville zouden opnemen in de Topstukkenlijst, dan zouden wij vandaag al andere mogelijkheden hebben om met dat dossier om te gaan. Ik heb dat trouwens eerder al gezegd.

Ik stel voor dat we nog eens goed bekijken of we niet op de een of andere manier een link kunnen maken tussen beide decreten. Hier zijn nog enkele oud-strijders. Zij weten vast nog dat we in de tijd van Beter Bestuurlijk Beleid (BBB) gediscussieerd hebben over de noodzaak om het hele hoofdstuk van Cultureel Erfgoed bij het Erfgoed te krijgen. Dat zou veel logischer zijn. Ik ben er toen niet in geslaagd. Mogelijk slaagt u daarin, minister.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van mevrouw Gwenny De Vroe tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de nieuwe voorzitter van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) - 1227 (2012-2013)

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Mevrouw Gwenny De Vroe: Minister, enige tijd geleden stelde de heer Dirk Van Mechelen hier ook al een vraag over de nieuwe voorzitter van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML). U gaf toen aan dat een eerste kandidaat-voorzitter in extremis had afgehaakt en dat een tweede kandidaat werd gepolst. Ondertussen weten we dat de heer Godfried Bekaert de nieuwe voorzitter van de KCML is geworden. Hoewel iedereen de expertise van de heer Bekaert erkent, vooral op het vlak van landschappen, kunnen er toch ook enkele vragen gesteld worden bij zijn aanstelling als voorzitter.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004 betreffende de samenstelling, de organisatie, de bevoegdheden en de werking van de KCML bepaalt in artikel 2, paragraaf 9, dat leden van de Vlaamse administratie geen deel kunnen uitmaken van de KCML. Uit het curriculum vitae van de heer Bekaert leren we echter dat hij als ingenieur tewerkgesteld is bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Minister, naar aanleiding van die vaststellingen had ik graag een antwoord gekregen op enkele vragen.

Was u op de hoogte van het feit dat de nieuwe voorzitter in dienst was van de Vlaamse overheid? Wat heeft u doen besluiten om de betrokkene desondanks te benoemen tot voorzitter? Bestaat er geen reëel gevaar dat, in het kader van vernietigingsprocedures inzake bescherming bij de Raad van State, dit gegeven als een procedurefout kan worden gezien? Welke maatregelen zullen worden genomen om ervoor te zorgen dat de samenstelling van de KCML conform de bepalingen van de uitvoeringsbesluiten gebeurt?

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: De heer Bekaert maakt al sinds juni 2004 deel uit van de tweede afdeling van de KCML. Hij werd benoemd bij ministerieel besluit van 4 juni 2004. Hij was op dat moment Vlaams ambtenaar. Hij is Vlaams ambtenaar sinds 1991. De benoeming was destijds al niet conform met het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004, dat de regels bepaalt van de samenstelling van de KCML. Mijn voorganger, de heer Van Mechelen, en ikzelf hebben daarover nooit iets gesignaleerd gekregen. Die man was een waardevol lid van de KCML. Er zijn nooit opmerkingen over geweest, in de loop van die periode werd alleszins mijn aandacht nooit daarop gevestigd.

Bij de benoeming tot voorzitter heeft niemand er de aandacht op gevestigd dat de voorwaarden om lid te zijn van de KCML dezelfde zijn als die om voorzitter te zijn. Men ging er dus van uit dat hij een lid was van de KCLM en hij is voorgedragen door de ondervoorzitters vanwege zijn bekwaamheid, het feit dat hij vertrouwd is met de werking, zijn deskundigheid en zijn ervaring.

De heer Bekaert maakte de voorbije jaren ook al deel uit van de KCML, zoals ik zei. De onverenigbaarheid gold toen ook. Geen enkel besluit waarover de tweede afdeling, waarvan hij deel uitmaakte, advies heeft gegeven, is met de argumentatie van de onverenigbaarheid vernietigd. Adviezen worden ook altijd in consensus gegeven door de KCML. De stem van één lid is nooit doorslaggevend. Het advies is een verplicht maar niet-bindend advies. Niet-bindende adviezen kunnen niet rechtstreeks worden aangevochten bij de Raad van State. Bovendien is een beschermingsbesluit nooit enkel gebaseerd op een advies van de KCML.

Recent heeft de regering op mijn voorstel beslist om het besluit van 5 maart 2004 betreffende de samenstelling, de organisatie, de bevoegdheden en de werking van de KCML te wijzigen. Het advies van de Raad van State is daarover gevraagd.

Wij gaan de situatie omdraaien. Het is een beetje bizar. Ik heb het naar aanleiding van dit probleem nog eens ten gronde bekeken. Momenteel mogen ambtenaren van de Vlaamse administraties geen deel uitmaken van de KCML, terwijl kabinetsmedewerkers, zelfs van de bevoegde minister, alsook het wetenschappelijk personeel van het agentschap Onroerend Erfgoed wel kunnen zetelen in de KCML. Ik vind dat bizar. Je zou eerder denken dat een onverenigbaarheid zou slaan op de kabinetsmedewerkers, zeker die van de betrokken minister, en op de medewerkers van het agentschap Onroerend Erfgoed, omdat dat agentschap betrokkene is. De KCML legt de adviezen voor en die worden op hun beurt behandeld door de ambtenaren van het agentschap. Omgekeerd, worden ambtenaren van andere administraties uitgesloten, terwijl die mensen zeer deskundig kunnen zijn, wat het geval is met de heer Bekaert.

Het nieuwe besluit zal deze situatie omdraaien. Personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed, maar ook leden van de ministeriële kabinetten mogen geen deel uitmaken van de KCML. Ambtenaren met expertise inzake het onroerend erfgoed in andere Vlaamse administraties mogen wel deel uitmaken van de KCML. In het gewijzigde besluit worden de onverenigbaarheden ook uitgebreid. Nu slaan de onverenigbaarheden alleen op de leden van de ‘Vlaamse Raad’, zoals er nog staat, het Vlaams Parlement, maar dat wordt uitgebreid tot andere mandatarissen, het ambt van minister, staatssecretaris, kabinetsleden en mensen met een betrekking bij het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid. Er wordt ook een zin aan toegevoegd: de leden van de commissie worden gekozen op basis

van hun expertise inzake het onroerend erfgoed. Die expertise heeft de heer Bekaert in ieder geval.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Mevrouw Gwenny De Vroe: Minister, ik dank u voor het duidelijke antwoord. Iedereen erkent hoe waardevol de heer Bekaert altijd is geweest in de commissie. Ook wij zijn die mening toegedaan. Het was voor mij voornamelijk belangrijk omdat, toen ik dit zag, ik vreesde dat het problemen op juridisch vlak zou kunnen creëren betreffende de adviezen. Als u me nu garandeert dat er zich geen problemen kunnen voordoen op juridisch vlak bij vernietigingsprocedures, bij de Raad van State wanneer men in beroep zou gaan en dergelijke meer, dan ben ik gerustgesteld. Dat was immers mijn voornaamste bezorgdheid en de reden waarom ik deze vraag heb gesteld.

De voorzitter: Ik denk dat die ongerustheid is weggenomen met het antwoord van de minister en het besluit dat in voorbereiding is.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

■

Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over nieuwe mogelijkheden met betrekking tot archeologische waardering - 1352 (2012-2013)

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Voorzitter, minister, collega's, een van de belangrijkste uitgangspunten van het Verdrag van Malta, dat meer dan ooit een hype is, is het behoud in situ. Dat streven komt er vanzelfsprekend niet zomaar. De archeologische wetenschap onderscheidt zich immers van andere wetenschappen door het feit dat het een van de weinige wetenschappen is die ab initio haar belangrijkste bronnenmateriaal, namelijk het bodemarchief, onherroepelijk vernielt bij de realisatie van het onderzoek. Dat is vanzelfsprekend een belangrijk aandachtspunt. Zelfs in geval van ex-situbehoud door middel van opgravingen, wordt er steeds voor gepleit om minstens een beperkt deel van de site niet te onderzoeken en in situ te bewaren.

Dat streven naar in-situbehoud vindt zijn oorsprong in de overtuiging van vele archeologen dat de toekomst nog meer wijsheid zal brengen via alle mogelijke onderzoeks- en andere technieken die het mogelijk moeten maken om archeologische sporen te ontdekken en vooral in kaart te brengen op een niet-destructieve wijze door ontgravingen en opgravingen.

Misschien veel sneller dan we ooit hadden durven denken, blijken deze technieken zich aan te dienen. Recent nam ik kennis van de onderzoeksresultaten die werden geboekt door de universiteit van Gent over het neerhof van de Baudeloabdij. De analyse van een aantal geofysische data werd gekoppeld aan controlegegevens van enkele kleinschalige opgravingen, wat uiteindelijk een uitstekend beeld gaf van het neerhof en de wijze waarom het omliggende landschap aldus tot stand kwam.

Minister, naar aanleiding van die heuglijke vaststelling heb ik enkele vragen. Wat is uw visie op de bruikbaarheid van deze technieken voor het in kaart brengen van gekende en eventueel niet-gekende archeologische sites? Bent u bereid, bijvoorbeeld in het kader van de samenwerkingsovereenkomst tussen de Universiteit Gent en het agentschap Onroerend Erfgoed, om deze techniek aan te wenden voor het realiseren van een gebiedsdekkende archeologische waarderingskaart, wat toch een eeuwigdurend probleem zou oplossen? Ik verwijs naar het debat over het nieuwe decreet Onroerend Erfgoed.

Hoeveel tijd zal nodig zijn om, gebruikmakend van deze technieken, zo'n eerste proefkaart op te maken en geld te zoeken? Op welke manier zijn dergelijke innovatieve ontwikkelingen als inbreng vanuit het beleidsdomein Onroerend Erfgoed mogelijk of op te nemen binnen Vlaanderen in Actie, waar er toch wat geld voor beschikbaar is?

De voorzitter: Minister Geert Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Mijn visie op de bruikbaarheid van de technieken voor het in kaart brengen van archeologische sites is dubbel. Enerzijds zijn mijn administratie en ik sterk overtuigd van de waarde en we trachten de ontwikkeling en de toepassing van geofysisch onderzoek in Vlaanderen ten volle te stimuleren. Anderzijds wil ik waarschuwen voor een al te optimistische en irrealistische verwachting.

Die onderzoekstechnieken zijn niet altijd en overal opportuun en ze zullen ook nooit volwaardig archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem kunnen vervangen. Opgravingen zullen nodig blijven indien archeologisch erfgoed niet in situ kan worden bewaard.

Geofysische onderzoekstechnieken zijn de laatste jaren inderdaad sterk geëvolueerd. Ze zijn zeer waardevol voor verkennend onderzoek van bepaalde types van archeologische sites en afgedekte landschappen. Er is intussen een hele reeks technieken beschikbaar, met een grote waaier aan mogelijkheden om uiteenlopende bodems/materialen/dieptes aan een onderzoek te onderwerpen. Afhankelijk van hoe goed de site gekend is, zullen andere technieken kunnen worden aangewend.

Ik geef twee voorbeelden. Als er maar een vermoeden is dat er zich op die plaats een site bevindt, dan zal men met verschillende methoden een grove aflijning van de site proberen te realiseren. Als men weet dat er een site is, bijvoorbeeld omdat ze al deels is opgegraven, en men wil meer gedetailleerde info over de rest van de site, dan zal men de methode kunnen toespitsen op de diepte, het soort materiaal dat moet worden gedetecteerd, de graad van detail die men wil kunnen waarnemen enzovoort.

Voor een groot aantal archeologische sites, die bijvoorbeeld gekenmerkt zijn door verspreide artefacten in de vroege prehistorie of door vage grondsporen, bijvoorbeeld nederzettingen uit de late prehistorie, zijn deze technieken vooralsnog niet geschikt. Uit testen die mijn administratie liet uitvoeren door de Universiteit Gent op een Romeinse site in de Scheldevallei, bleek uit latere vergelijking tussen het opgravingsplan en de geofysische metingen dat geen enkel Romeins spoor vooraf was herkend.

Geofysisch onderzoek wordt momenteel voornamelijk toegepast op het niveau van landschappelijke eenheden of van individuele sites, om de meest geschikte onderzoekaankpak verder te bepalen: waar en hoeveel sleuven trekken, welke sporen en materialen zijn er te verwachten, wat is de vermoedelijke omvang van de site enzovoort. Een groot voordeel ligt inderdaad in het non-destructieve karakter, waardoor dit onderzoek in een heel vroeg stadium van een ontwikkelingstraject kan worden ingezet, zelfs wanneer precieze plannen nog niet bekend zijn.

Zo kun je al in het begin van de planvorming een deel van de archeologische informatie verkrijgen die toelaat keuzes te maken. In dat geval is de prijs van geofysisch onderzoek vaak laag in verhouding met de kenniswinst die kan worden geboekt. De kostprijs is hoe dan ook altijd een belangrijke afweging. Ik probeer dit onderzoek zoveel mogelijk te stimuleren in het kader van de proactieve – op het niveau van de planvorming – en de preventieve archeologie.

Verschillende onderzoekers van het agentschap Onroerend Erfgoed zijn intussen opgeleid om de inzet van die technieken op te kunnen volgen. Dat is gebeurd door de Universiteit Gent. Ze kunnen in functie van het project en de vraagstelling op voorhand goed mee afwegen welke technieken het best worden gebruikt.

Het opmaken van een gebiedsdekkende archeologische waarderingskaart op basis van geofysisch onderzoek is niet aangewezen en ook niet haalbaar. Het is niet aangewezen omdat het de indruk zou kunnen wekken dat met deze technieken al het archeologisch erfgoed in kaart kan worden gebracht zonder ingreep in de bodem. Dat is zeker niet het geval. Veruit het grootste deel van de archeologische sites zou ook met zo'n benadering onontdekt blijven. Het is vooral niet haalbaar omdat deze technieken niet gemaakt zijn om op die schaal te functioneren. De meeste toestellen worden handmatig op het terrein bediend. Dit zou dus impliceren dat je de hele oppervlakte van het Vlaamse Gewest moet bewandelen. Nog gesteld dat je overal de snelste methode zou toepassen – die gebruik maakt van een quad voor de metingen –, dan kom je aan een snelheid van 3 hectare per dag. Dat zou betekenen dat je voor het hele grondgebied van Vlaanderen, bebouwde oppervlakte buiten beschouwing gelaten, zou komen op 456.079 mandagen of 1250 jaar, enkel voor het veldwerk.

Voor de verwerking van de gegevens is nog eens minstens eenzelfde tijdsperiode nodig. Het is dus utopisch om met de huidige beschikbare middelen heel Vlaanderen gebiedsdekkend te evalueren met geofysisch onderzoek. Casusgericht kan een waarderingskaart wel worden opgemaakt op het niveau van landschappelijke gehelen, zoals bijvoorbeeld wordt aangetoond door het project dat de UGent uitvoert in de Moervaart-depressie. Daar kon geofysisch onderzoek kostenefficiënt worden ingezet om grote domeinen met specifieke vraagstellingen te screenen, zoals bijvoorbeeld door mijn administratie is gebeurd voor het WOI-erfgoed.

Deze technieken functioneren dus op het niveau van individuele projecten en cases, gekoppeld aan specifieke vraagstellingen en met een trapsgewijze benadering. Het is een van de vroege, inzetbare onderzoeksmethoden voor een gebied waar een bepaalde archeologische aanwezigheid kan worden verwacht. Mijn eigen administratie overweegt deze methoden systematisch en zet ze zo mogelijk in bij waarderingsonderzoek ter voorbereiding van het beschermen van archeologische zones. De resultaten ervan worden vervolgens ook geëvalueerd in functie van nieuwe projecten. In de overeenkomsten tussen de administratie en de verschillende universiteiten zijn afspraken opgenomen over het toepassen van deze technieken en over het delen van kennis daarover.

Geofysisch onderzoek voor het detecteren van archeologisch erfgoed was een van de drie subthema's die werden behandeld tijdens de ViA-rondetafel 'Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg', die ik organiseerde op 19 september 2011. Door kennisuitwisseling tussen een honderdtal erfgoedexperts uit de private sector, het middenveld en de overheid, werd nagegaan welke innovatieve technieken toepassing kunnen krijgen in de onroerenderfgoedzorg. De werkgroep gaf een interessante aanzet tot een kader waarbinnen deze onderzoeksmethoden in het Vlaamse archeologiebeheer kunnen worden ingezet.

De bestaande expertise en de verschillende toepassingsmogelijkheden van geofysisch onderzoek werden in kaart gebracht, de plaats ervan in het beheer en het onderzoek van archeologisch erfgoed in Vlaanderen werden scherpgesteld en de wederzijdse verwachtingen tussen Vlaamse overheid, onderzoekinstellingen, bedrijven en andere belanghebbenden werden afgetoetst, dit alles met inbreng van internationale expertise.

Dit netwerk blijft actief om verdere samenwerking aangaande technologische innovatie in de onroerenderfgoedsector tussen de academische wereld, de bedrijfswereld en de overheid te stimuleren en initiatieven te ontwikkelen die effectief kunnen bijdragen tot een steeds betere erfgoedzorg in Vlaanderen. Voor de ontwikkeling van een efficiënte evaluatiemethode van erfgoedzones onder water en in functie van een duurzaam maritiem erfgoedbeheer participeert mijn administratie in samenwerking met de Universiteit Gent op dit moment al concreet in een beleidsgericht wetenschappelijk project waarin geofysische technieken en hun ontwikkeling een belangrijke rol innemen.

De voorzitter: De heer Van Mechelen heeft het woord.

De heer Dirk Van Mechelen: Minister, ik dank u voor uw antwoord.

Uw berekening over de inzet van manuren is natuurlijk indrukwekkend, maar ik behoor – jammer genoeg – tot die generatie die nog geleerd heeft te rekenen met potlood en papier. Ik heb de opkomst van de rekenmachine meegemaakt. Ik heb ook de opkomst van alle mogelijke computers met mainframes meegemaakt. Ik moet eerlijk zeggen dat de nieuwe informatica- en computercapaciteit toelaat dat men mensen naar de maan stuurt, wat nooit had gekund indien we nog moesten rekenen met potlood en papier. Wat wil ik daarmee zeggen? Dat er gelukkig ook in de wetenschappen, en in de wetenschappen waar we het hier over hebben, een evolutie zal zijn die op termijn ook de snelheid van het onderzoek zal verhogen, op voorwaarde dat we bereid zijn om daarop in te zetten. Ik ben ervan overtuigd dat het anders nooit zal gebeuren.

Ik heb ooit van de combinatie Media en Innovatie gebruik kunnen maken om in 2000 het e-VRT-project op te starten. Het resultaat is dat u vandaag vanuit uw luie zetel ‘net gemist’, ‘ooit gemist’, ‘de rode knop’ kunt gebruiken, wat we allemaal evident vinden en dat vijftien jaar geleden totaal niet bestond. Toen ik daar de eerste keer met de collega’s over praatte, werd ik bijna voor waanzinnig versleten. Het kan snel gaan.

Minister, mijn enige vraag aan u en de administratie is om de component ‘innovatie’ nog actiever te implementeren in het beleid. Ik heb begrepen dat er uitwisselingen zijn met de Universiteit Gent. Dat stemt mij heel gelukkig. Wij weten – en dat is het debat dat we de volgende weken zullen voeren – wat het Verdrag van Malta implementeren betekent en wat het financieel betekent voor de sectoren, of het om private of publieke sectoren gaat. Het gaat over gigantische bedragen. Alles wat kan helpen om op een preventieve, snellere en goedkopere manier aan een vorm van archeologisch vooronderzoek te doen, kan ons enkel vooruithelpen om het pijnlijke debat dat ons wacht, voor een deel te ontmijnen.

De voorzitter: Minister Bourgeois heeft het woord.

Minister Geert Bourgeois: Collega Van Mechelen, ik ben het volledig met u eens. U hebt een punt dat u dit aanklaart. Het is een nieuwe evolutie. Ik ben er ook van overtuigd dat die technieken almaar beter en efficiënter zullen worden. Als ik me niet vergis, hebt u ook een schriftelijke vraag gesteld over de toepassing van de drones. Ook dit is iets waar de administraties samenwerken, maar u zult het antwoord krijgen. Er wordt ook samengewerkt met de universiteit en met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Het zijn nieuwe technieken die u vanuit uw belangstelling blijft volgen. Het is de taak van de administratie om daarop in te zetten, en dat doet ze dus ook, op een positieve manier, met oog voor nieuwe ontwikkelingen, tegelijk met een vorm van relativering. Ik ben het met u eens dat, wat vroeger niet kon, nu wel kan, en over tien jaar zal er nog meer kunnen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

■